

แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะ
ตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

Guidelines for Organizing Public Mindfulness Activities
Based on Buddhadhamma for High School Students
Sai Yok District, Kanchanaburi Province

วิริยยุทธ วงษ์เขียว

Wirayut Wongkhiao

นิสิตหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Degree of Doctor of Education, Buddhist Educational Administration,
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: w.weerayuth@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 30 กรกฎาคม 2566

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 19 สิงหาคม 2566

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 21 สิงหาคม 2566

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 27 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 302 คน และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ (1) ด้านจิตสาธารณะในตนเอง นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ประพฤติตัวเหมาะสม (2) ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ (3) ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม เคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม ช่วยเหลือการทำงานของครอบครัว

2) วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ด้วยการสร้างจิตสำนึกปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยจากครอบครัว จากครู และบุคคลรอบข้าง ให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียน ทำหน้าที่ที่ถนัดถียนมิตรคอยช่วยเหลือชักชวนกันทำความดี สร้างวินัยในตนเอง กล่าวถ้อยคำสุภาพ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รับผิดชอบต่อสิทธิเสรีภาพในฐานะพลเมืองของประเทศ

3) แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน จัดวันทำความสะอาดห้องเรียน ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชมรมโรงเรียน กิจกรรมแบ่งปันและบริจาค เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวม สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในงานบ้านและช่วยเหลือครอบครัว จัดกิจกรรมที่เน้นให้มีส่วนร่วมอภิปรายและเข้าใจในระบบการปกครอง การเลือกตั้ง สร้างโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาในทักษะด้านต่าง ๆ และจัดสัมมนาจิตสาธารณะ พร้อมทั้งคอร์สธรรมะ เพื่อ

เสริมสร้างความเข้าใจ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังสอดคล้องกับความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย คือ MYS Model = My-You-Social (จิตสาธารณะต่อตัวเอง-ต่อผู้อื่น-ต่อสังคม)

คำสำคัญ : ส่งเสริมกิจกรรม จิตสาธารณะ พุทธธรรม

Abstract

The research aims to achieve the following objectives: 1) To study the current state of public mindfulness activities organized for students, 2) To investigate the methods used in organizing public mindfulness activities based on Buddhadhamma for students, and 3) To propose guidelines for organizing public mindfulness activities based on Buddhadhamma for students. The research design adopts a mixed-method approach, combining both quantitative and qualitative research methods. The research tools used include questionnaires administered to a sample of 302 students and interviews conducted with 5 qualified individuals. Statistical analyses, such as mean, standard deviation, and content analysis, were employed to analyze the data.

The research findings revealed that:

1) The current state of organizing public mindfulness activities for students shows that overall, the activities are at a high level in all three aspects, as follows: (1) Individual Mindfulness: Students demonstrate a strong sense of responsibility towards their assigned tasks and exhibit appropriate behavior, (2) Mindfulness towards Others: They utilize resources efficiently and participate in conservation activities, and (3) Mindfulness

towards Society: Students respect communal property rights and assist with family duties.

2) Methods for promoting public mindfulness among students based on Buddhadhamma involve cultivating this awareness from a young age, starting with the involvement of family members, teachers, and individuals in their surroundings. The goal is to instill a strong sense of responsibility for their actions, nurturing good relationships with peers in the school environment, and encouraging mutual support and cooperation to do good deeds. Emphasizing self-discipline, using polite language, being supportive, and practicing generosity are also key aspects. Furthermore, these activities aim to raise awareness of the Buddhadhamma through these teachings, students become aware of their role in contributing to a democratic society and understanding the boundaries of individual freedoms as responsible citizens of their country.

3) Guidelines for promoting public mindfulness based on Buddhadhamma among students: organize classroom cleaning day, engage in cultural conservation activities with school clubs, sharing and donation activities, encourage family involvement, activities focusing on democratic understanding, skills development opportunities, and public mindfulness seminars and Dhamma courses to enhance understanding and apply it in daily life, in line with the new knowledge gained from the research, the MYS Model stands for My-You-Social, which represents the concept of public mindfulness or social consciousness. It emphasizes the interconnectedness of individuals with themselves (My), others (You), and society (Social).

Keywords: Promote Activities, Public Mindfulness, Buddhadhamma

1. บทนำ

การจัดกิจกรรมจิตอาสา หรือเรียกว่าการส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนให้รู้จักจิตสำนึก ต่อการเข้าใจคนอื่น และสิ่งของสาธารณะประโยชน์ที่ต้องช่วยกันรักษา สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวถึงการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยได้กำหนดไว้ใน กิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์¹

แนวทางการสร้างจิตสาธารณะสถานศึกษาจะต้องคิดกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ง่าย และสะดวกในการปฏิบัติ แต่ให้ผลดี ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการดูแลรักษากัน และรับผิดชอบงานบ้านถือเป็นงานสาธารณะที่ใกล้ตัวที่สุด 2) ส่งเสริมให้เด็กร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาหมู่บ้านที่อยู่อาศัย โดยมีพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ทำความสะอาดถนน หรือที่สาธารณะรอบบ้านในรัศมี 5 เมตร 3) จัดกิจกรรมเพื่อชี้แนะทิศทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาให้แก่ชุมชน 4) สถานศึกษาเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนในรัศมีที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เน้นให้นักเรียนมีบทบาทหลักในการร่วมวางแผนพัฒนา เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบต่าง ๆ ในระดับชั้นเรียน สะท้อนผลเป็นระยะ ๆ และร่วมฉลองผลงาน ประเทศได้หันมาใช้เทคนิคคล้ายญี่ปุ่นในโรงเรียนทั่วไป ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มี รูปแบบที่ชัดเจน แต่ในเชิงปฏิบัติมีรูปแบบ เช่น ใช้นักเรียนเป็นฐาน โรงเรียนเป็น ฐาน โรงเรียนกับชุมชนเป็นฐาน และองค์กรจิตอาสาในสังคมเป็นฐาน โดยใช้เทคนิค วิธีที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท และความเอาใจใส่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ องค์กรที่ให้การสนับสนุน

1. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552).

โรงเรียนมัธยมศึกษาต่างได้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา เพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียน ให้รู้จักเสียสละ แบ่งปัน อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เช่น เก็บขยะในชุมชน ทำความสะอาดวัด ปลุกต้นไม้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมจิตอาสาเรื่องมาตรการป้องกัน และเผื่อระวังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, โควิด-19 โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาล ในการจัดจุดคัดกรองวัดไข้ให้นักเรียน และบุคลากรก่อนเข้ามาภายในบริเวณโรงเรียน นอกจากนั้นฝ่ายงานอาคารสถานที่และงานพยาบาล ได้จัดเตรียมเจลล้างมือประจำไว้บริเวณอาคารทุกอาคาร² ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทางโรงเรียนยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติตนต่อไป โดยอาศัยหลักคิดของพระพุทธศาสนาที่ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า หลักธรรมที่สำคัญในการอยู่ร่วมกัน คือ ต้องเสียสละ รู้จัก แบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน สังคม ชุมชนจะอยู่อย่างสันติและ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ มีหลากหลายแนวคิดที่เหมาะสมกับการ ประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เช่น ผลการวิจัยของบุญทวี อรุณมาศ³ พบว่า ต้องสอน ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ นักเรียนในแต่ละโรงเรียนทำกิจกรรมทำความสะอาด จัด บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดมุมประสบการณ์ จัดป้ายนิเทศ จัดตกแต่งห้องเรียน ให้สวยงาม และช่วยกันดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ โดยนักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีความสุข กระตือรือร้น รับผิดชอบ ตั้งใจทำงาน ให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีความสามัคคีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนในแต่ละโรงเรียน เชิญชวนนักเรียนต่างห้องในโรงเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะ ชื่นชมผลงาน ให้ขวัญกำลังใจ จัดพิธีมอบรางวัลสู่การพัฒนากิจกรรมจิตสาธารณะที่ยั่งยืน โดย นักเรียนปฏิบัติอย่างมีความสุข ตั้งใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบและภูมิใจในผลงาน นอกจาก นั้นความคิดเห็นของครูนักวิจัยร่วมต่อการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะ

-
2. โรงเรียนไทรโยคเมธีกาญจน์วิทยา, การปลูกจิตสำนึก, ออนไลน์, <https://www.facebook.com/saiyokmaneechan>. [8 เมษายน 2566].
 3. บุญทวี อรุณมาศ, รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2557), 2.

ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของคนไทย แต่ละชั้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในทุกขั้นตอน และเป็นรูปแบบที่สามารถปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสาธารณะได้จริง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ จากการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมด้วยตนเอง และเห็นผลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และคุณค่าต่อส่วนรวม สามารถบูรณาการในการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาการขาดจิตสำนึกต่อสาธารณะของนักเรียน อาจมีผลจากการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนหนึ่งและตัวนักเรียนด้วย ดังผลการวิจัยของ พริยา นิลมาต⁴ พบว่า เด็กเรียนเก่ง มีรายงานวิจัยว่า พยายามทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ให้ตัวเอง ซึ่งอาจไปหมกมุ่นกับอบายมุข สรุปลแล้วทั้งเด็กเรียนเก่งและเรียนไม่เก่ง ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดศีลธรรม และขาดรากฐานประชาธิปไตย มีแนวโน้มไปในทางชั้เกียจ ชั้โกง ชั้อื้อ ซื่อจฉา ทั้งหมดไม่ใช่เด็กผิดแต่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาที่ไม่มียุทธศาสตร์ที่จะสามารถสร้างจิตสำนึกได้ การจัดการเรียนรู้ไม่ควรเน้นตำราเป็นตัวตั้ง ไม่ควรสอนแต่ในหนังสือโดยที่ไม่ได้ไปเรียนรู้ชีวิตของคนในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ควรลดการเรียนในตำราลงครึ่งหนึ่ง แล้วเรียนรู้ร่วมกับคนในสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของศีลธรรมและเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนด้วยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ แต่ยังถือว่ากิจกรรมดังกล่าวยังน้อยในการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้การเรียนรู้ และตระหนักถึงความดีตามหลักพระพุทธศาสนา จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาได้จัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะในทุกหลักสูตรและรายวิชาที่สอน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักเรียนซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การ

4. พริยา นิลมาต, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์, (กศ.ม.: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550), 25-30.

รักษามลประโยชน์ทั้งส่วนตนและส่วนสาธารณะ ทั้งในโรงเรียนและนอกห้องเรียนและชุมชน แต่ในขณะเดียวกันนักเรียนปฏิบัติได้เฉพาะบางคนที่มีจิตสำนึกที่ดี ส่วนบางคนยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎของสังคมได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธานุศาสนามีส่วนช่วยกระตุ้นสร้างจิตสาธารณะและจิตสำนึกที่ดีได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกที่ดีของนักเรียนในการรู้จักเสียสละกำลังกาย จิตใจ และสติปัญญาในการทำความดีต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร (Document Study) ศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนไทรโยคมณีกาญจนวิทยา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นักเรียนจำนวน 995 คน และโรงเรียนไทรโยคน้อยวิทยา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นักเรียน

จำนวน 423 คน รวมทั้งหมด จำนวน 1,418 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน จำนวน 302 คน จากการคำนวณสูตรโดยคิดตามตารางคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (krejcie and Morgan) มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ศึกษา อบรม และติดตามผลการประพฤติปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าร้อยละ ค่า mean and standard deviation division

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย นำผลการวิเคราะห์มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งตามรายชื่อของวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาศาภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม ด้านจิตสาธารณะในตนเอง ตามลำดับ โดยสามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

1. **ด้านจิตสาธารณะในตนเอง** พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ทำหน้าที่เฝ้าทำความสะอาดห้องเรียนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความประหยัด รู้จักความพอดี และประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์

2. **ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น** พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชมรมโรงเรียน และเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

ทำเป็นตัวแบบที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ข้อที่มึนความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ การอาสาช่วยเก็บสิ่งของ การอาสากวาดห้องเรียนหรือบริเวณโรงเรียน

3. **ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม** พบว่า นักเรียนมึนความคิดเห็นอยู่ในระดับมากรึ่ียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ แบ่งปัน เปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้ใช้สมบัติของส่วนรวม มึนความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้อแม่เสียใจ และเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม ข้อที่มึนความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน

4.2 ผลการศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. **ด้านจิตสาธารณะในตนเอง** ได้แก่ สร้างจิตสำนึกซึ่งอาจจะต้องเลือกว่านิสัยที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จึ่จะรับผิดชอบส่วนรวม ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว จากครู สภาพแวดล้อม เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ มึนความประหยัด้รู้จักความพอดี ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จมึนความรับผิดชอบ ตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

2. **ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น** ได้แก่ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียนเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันชักชวนไปในทางที่ดี เป็นกัลยาณมิตรที่จึ่จะคอยช่วยเหลือชักชวนกันทำความดี ขยายพื้นฐานของจิตสาธารณะจากของตนเองไปสู่เพื่อนร่วมชั้นเรียนต่อครูผู้สอน ต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้องที่อยู่แวดล้อม พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนสภพแวดล้อมต้องเป็นตัวอย่งที่ดีให้กับเด็ก

3. **ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม** ได้แก่ สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไขผิดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต มึนความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อโรงเรียนครูอาจารย์ ต่อบุคคลอื่น และในฐานะพลเมือง

4.3 เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. **ด้านจิตสาธารณะในตนเอง** ได้แก่ ทำหน้าที่เวรทำความสะอาดห้องเรียน ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความประหยักรู้จักความพอดี ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย สร้างจิตสำนึกซึ่งอาจจะต้องเลือกกว่านิสัยที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จะรับผิดชอบส่วนรวม ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว จากครู สภาพแวดล้อม เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หาความรู้ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ มีความประหยักรู้จักความพอดี ตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

2. **ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น** ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชมรมโรงเรียน เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี ทำเป็นแบบที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียน เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันชักชวนไปในทางที่ดี เป็นกัลยาณมิตรที่จะคอยช่วยเหลือชักชวนกันทำความดี ขยายพื้นฐานของจิตสาธารณะจากของตนเองไปสู่เพื่อนร่วมชั้นเรียน ต่อครูผู้สอน ต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้องที่อยู่แวดล้อม พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนสภาพแวดล้อมต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก

3. **ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม** ได้แก่ แบ่งปัน เปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้ใช้สมบัติของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ เคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไขยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ ต่อบุคคลอื่น และในฐานะพลเมือง

5. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา” คือ MYS Model

M ย่อมาจากคำว่า My ด้านจิตสาธารณะในตนเอง ทำหน้าที่ตามรับมอบหมาย มีความประหยักรู้จักความพอดี ประพฤติตัวให้เหมาะสม สร้างจิตสำนึกซึ่งอาจจะต้องเลือกกว่านิสัยที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จะรับผิดชอบส่วนรวม

Y ย่อมาจากคำว่า You ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี สร้างมนุษยสัมพันธ์ มีกัลยาณมิตร ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน การช่วยเหลือกิจการ สม่่าเสมอ กัน พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนสภาพแวดล้อม ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก

S ย่อมาจากคำว่า Social ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม แบ่งปันเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม

สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะ ตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จากผลการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้ 1) ด้านจิตสาธารณะในตนเอง ได้แก่ สร้างจิตสำนึกซึ่งอาจจะต้องเลือกกว่า นิสัยที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จะรับผิดชอบส่วนรวม ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว จากครู สภาพแวดล้อม 2) ด้านจิตสาธารณะต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชมรมโรงเรียน สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียน เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันชักชวนไปในทางที่ดี เป็นกัลยาณมิตรที่จะคอยช่วยเหลือชักชวนกันทำความดี 3) ด้านจิตสาธารณะต่อสังคม ได้แก่ แบ่งปัน เปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้ใช้สมบัติของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

6. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยประยุกต์กับหลักพุทธธรรมในกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะ

6.1 การจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในรูปแบบของการให้ด้วยหลักทานสำหรับนักเรียนมัธยม สามารถปลูกฝังค่านิยมที่สำคัญของการเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ และการมีส่วนร่วมกับชุมชน ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่เน้นเรื่อง การให้ โดยมีเป้าหมายที่จะปลูกฝังความรู้สึกขอบคุณ ส่งเสริมความเสียสละ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม การทำความเข้าใจเป้าหมายจะเป็นแนวทางในการวางแผนกิจกรรม เพื่อเลือกวิธีปฏิบัติในการให้อย่างเหมาะสม โรงเรียนต้องให้นักเรียนเลือกกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการให้ ตัวอย่าง เช่น การเป็นอาสาสมัครในงานการกุศลในชุมชนท้องถิ่น การจัดระเบียบการบริจาค การมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชน หรือแม้แต่การทำงานร่วมกับครู ทำงานอย่างใกล้ชิดกับครู ผู้บริหารโรงเรียน และอาจเป็นองค์กรชุมชนท้องถิ่น ร่วมมือกันบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้เข้ากับหลักสูตรของโรงเรียนหรือโปรแกรมนอกหลักสูตร ครูต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการให้ เริ่มต้นด้วยการแนะนำแนวคิดของการให้ ประโยชน์ ความสำคัญของการให้ และควรจัดสนทนาในรูปแบบต่าง ๆ ของการให้ เช่น ให้อะไรสิ่งของ ให้ความรู้ ให้ภัย

6.2 การจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ การสื่อสารด้วยวาจาที่ดีด้วยหลักปิยวาจาให้กับนักเรียนมัธยมปลาย สามารถส่งเสริมนักเรียนด้วยเครื่องมืออันมีค่าสำหรับการแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารด้วยวาจาที่ดี มีเป้าหมายที่จะปรับปรุงการฟังอย่างกระตือรือร้น ปรับปรุงการพูดในที่สาธารณะ หรือส่งเสริมการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง มีการทำงานอย่างใกล้ชิดกับครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้เข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน หรือโปรแกรมนอกหลักสูตร ครูควรแนะนำแนวคิดการสื่อสารด้วยวาจา โดยเริ่มต้นด้วยการแนะนำถึงความสำคัญของการสื่อสารด้วยวาจาที่มีประสิทธิภาพ อภิปรายเกี่ยวกับการฟังอย่างกระตือรือร้น การแสดงออกที่ชัดเจน สัญญาณที่ไม่ใช่คำพูด และบทบาทของการเอาใจใส่ในการทำความเข้าใจผู้อื่น ฝึกการฟังอย่างมีสติโดยให้นักเรียนจับคู่ และผลัดกันแบ่งปัน

ความคิด ในขณะที่อีกฝ่ายฝึกการฟังอย่างกระตือรือร้นโดยไม่ขัดจังหวะหรือตัดสิน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กระตุ้นให้เห็นสถานการณ์จากมุมมองที่แตกต่างกัน สถานการณ์สมมติที่นักเรียนสวมบทบาทที่แตกต่างกัน สามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร ครูสามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะ สอนเทคนิคต่าง ๆ แก่นักเรียน เช่น ภาษากาย การปรับโทนเสียง และการจัดระเบียบคำพูด สนับสนุนให้ฝึกพูดในหัวข้อต่าง ๆ แม้กระทั่งการร้องเพลงก็ทำได้

6.3 การจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่เน้นชีวิตการบำเพ็ญประโยชน์ด้วยหลัก อุตถจริยาสำหรับนักเรียนมัธยมปลาย สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนโดย ปลุกฝังความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและชุมชนของนักเรียน โดยพิจารณาการจัดโครงการ ระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับการบริการที่ยั่งยืนในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น โครงการให้คำปรึกษา ความร่วมมือกับชุมชนที่กำลังดำเนินอยู่ หรือโครงการริเริ่มเพื่อสนับสนุนกิจกรรม กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชนที่กว้างขึ้นในกิจกรรมของโรงเรียน จัดกิจกรรมหรือ การประชุมเชิงปฏิบัติการที่เน้นความสำคัญของการบริการ และเชิญชวนให้สมาชิก ในชุมชนแบ่งปันประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจชุมชนและแง่ การเมืองการปกครองท้องถิ่น

6.4 การจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่ยึดหลักความเสมอภาค ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นกลางด้วยหลักสมานัตตตาสำหรับนักเรียนมัธยมปลาย สามารถปลุกฝัง ความเข้าใจเรื่องความเป็นธรรมและความไม่แบ่งแยก เริ่มต้นด้วยการอธิบายแนวคิด ของ “ความเสมอภาคที่ประกอบด้วยความเป็นกลาง” ช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิด ที่ว่าทุกคนสมควรได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและด้วยความเคารพ โดยไม่คำนึงถึง ความแตกต่าง เลือกวิธีฝึกสติที่สอดคล้องกับธีมของความเป็นกลางและความเสมอภาค กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำสมาธิ การอภิปรายเกี่ยวกับอคติความลำเอียง และจัดการ สนทนากลุ่ม ซึ่งนักเรียนสามารถแบ่งปันความคิด ความรู้สึกอย่างเปิดเผย เกี่ยวกับ ความเท่าเทียมและความเป็นกลาง ส่งเสริมการสนทนาด้วยความเคารพและการฟัง อย่างกระตือรือร้นเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ

รายการอ้างอิง

- โรงเรียนไทรโยคมนีกาญจนวิทยา. การปลูกจิตสำนึก. ออนไลน์. <https://www.facebook.com/saiyokmaneekan>. [8 เมษายน 2566].
- บุญทวี อรุณมาศ. รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2557.
- พริยา นิลมาตร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์. กศ.ม.: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552.